

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА****БОНДАРЕНКО О. С.,**доктор юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри кримінально-
правових дисциплін та судочинства
(Сумський державний університет)**ХИМАН Б. Ю.,**аспірант кафедри адміністративного,
господарського права
(Сумський державний університет)

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.44>**СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ
ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ**

Контрабанда є кримінальним правопорушенням, аналіз якого передбачає заглиблення як у кримінальне законодавство, так і в норми фінансового, податкового та митного права, оскільки, будучи бланкетним кримінальним правопорушенням. З цієї причини існують основні поняття цих галузей права, які містяться в правових нормах і сприяють наданню ясності щодо того, що означають елементи цього кримінального правопорушення. Таким чином, незнання цих понять призводить до семантичних проблем під час тлумачення та застосування цього виду кримінального правопорушення, крім того, що не дозволяє нам знати, що таке контрабанда та наслідки її вчинення для суспільства.

Серед типових форм злочину контрабанди — приховування товару від органів митниці, тобто не пред'явлення його для оформлення, здійснення торговельних операцій без дотримання встановлених законом вимог щодо їх законності, імпорту або розподілу товарів у дорозі для споживання.

Стаття розглядає поняття та сутність контрабанди. Встановлено, що у побутовій мові слово «контрабанда» вживається в різних сенсах. У методологічному відношенні це дослідження є фундаментальним, оскільки пріоритет надається систематизації правових понять досліджуваної теми на основі доктрини. Дана стаття присвячена питанню поняття та сутності контрабанди під час митного оформлення товарів.

Аналізується поняття контрабанди в наукових працях та законодавстві, де зазначено, що контрабанда – це серйозний злочин проти економіки і порядку ведення бізнесу. Виявлено та окреслено ознаки кримінального правопорушення контрабанди та теоретично обґрунтовано його зв'язок із зазначеними поняттями. У цьому сенсі дана наукова стаття сприяє роз'ясненню питання для науковців, юристів та громадян. Для досягнення цієї мети пропонується поняття контрабанди на основі підходу, який охоплює кримінальне право, фінансове та митне право. Визначено, що контрабандою в тій чи іншій мірі були замішані як офіційні особи, так і приватні особи.

Ключові слова: контрабанда, митне оформлення товарів, Найробійська конвенція, негативні наслідки.

Bondarenko O. S., Khyman B. Yu. Concept and essence of smuggling during customs clearance of goods

Smuggling is a crime, the analysis of which involves delving into both criminal legislation and the norms of financial, tax and customs law, since, being a blank criminal offense, its actual assumption is fully or partially developed by the norm of a non-punitive nature. For this reason, there are basic concepts of these branches of law, which are contained in legal regulations and help to provide clarity as to what the elements of this crime mean. Thus, ignorance of these concepts leads to semantic problems when interpreting and applying this type of crime, in addition to preventing us from knowing what smuggling is and the consequences of its commission for society.

Among the typical forms of the smuggling crime are the goods concealment from the customs authorities, that is, not presenting them for registration, carrying out trade transactions without complying with the requirements established by law regarding their legality, import or distribution of goods en route for consumption.

The article examines the concept and essence of smuggling. It has been established that the word «contraband» is used in different senses in everyday language. From a methodological point of view, this study is fundamental, as priority is given to the systematization of legal concepts of the researched topic on the basis of doctrine. This article is devoted to the issue of the concept and essence of smuggling during customs clearance of goods.

The concept of smuggling in scientific works and legislation is analyzed. It was shown that smuggling is a serious crime against the economy and the order of doing business. The signs of the criminal offense of smuggling have been identified and outlined, and its connection with the mentioned concepts has been theoretically substantiated. In this sense, this scientific article contributes to the clarification of the issue for scientists, lawyers and citizens. To achieve this goal, the concept of smuggling is proposed based on an approach that encompasses criminal law, financial law and customs law. It was determined that both officials and private individuals were involved in smuggling to one degree or another.

Key words: *smuggling, customs clearance of goods, Nairobi Convention, negative consequences.*

Вступ. Міжнародний обіг товарів підпадає під особливий порядок, який регулюється окремою галуззю права, а саме митним правом, тому злочинність дій особи визначається їх зв'язком з певними обставинами, для їх позначення використовується термінологія, яка використовується в цій галузі. Тому важливою є оцінка кримінально-правових інститутів у контексті правової бази відповідної галузі. Це дає можливість пов'язати конкретний склад кримінального правопорушення зі сферою реального життя, саме через загрозу якої відповідну поведінку визнають злочинною, враховуючи, що кримінальне право має абсолютно другорядне значення.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення поняття контрабанди з урахуванням норм кримінального, фінансового, податкового та митного права, аналіз причин поширення контрабанди та її негативних наслідків для держави і суспільства, а також детальний розгляд різноманітних способів і методів, що використовуються контрабандистами для незаконного переміщення товарів через митний кордон.

Результати дослідження. Безперечно, що при притягненні особи до кримінальної відповідальності за контрабанду необхідно конкретно зазначати, чому переміщення товарів відбулося незаконно, тобто який саме вид переміщення товарів було обрано особою і покладено в основу об'єктивної сторони складу злочину, але це не можна робити без аргументації з порушеннями конкретних нормативно-правових актів.

Для того, щоб детально проаналізувати зміст контрабанди, необхідно, перш за все, розкрити поняття цього кримінального правопорушення. У побутовій мові слово «контрабанда» вживається в різних сенсах: як дія, що суперечить закону (коли акцент робиться на незаконне перевезення товарів), як товари, таємно доставлені з іншої держави (коли мова йде про предмет злочину), як негативне соціальне явище (коли причини виникнення і поширення контрабанди, тенденції розвитку).

Слово «контрабанда» походить від латинського слова *contra* – проти, *bando* – урядовий указ, і найчастіше позначається як незаконне перевезення товарів (або інших предметів) через державний кордон. У деяких іноземних державах під контрабандою розуміється незаконне перевезення товарів або інших предметів не через державний кордон, а через митний кордон [4].

У Найробійській конвенції про взаємну адміністративну допомогу в запобіганні порушенням митного законодавства шляхом розслідування цих порушень і боротьби з ними стверджується, що контрабанда – це порушення митного законодавства, що полягає в переміщенні товарів через митний кордон будь-яким способом [6].

Контрабанда є кримінальним правопорушенням, аналіз якого передбачає заглиблення як у кримінальне право, так і в норми права про державні фінанси, податкового та митного законодавства, оскільки, будучи бланковим кримінальним правопорушенням, його «фактичне припущення повністю або частково розвивається нормою позакарального характеру».

З цієї причини існують основні поняття цих галузей права, які містяться в правових нормах і сприяють наданню ясності щодо того, що означають елементи кримінального виду цього злочину, такі як: державні витрати, державний дохід, податки, податки зобов'язання, оподатковувана подія, внески, митні збори, імпорту, експорт тощо. Таким чином, незнання цих понять призводить до семантичних проблем під час тлумачення та застосування цього виду злочину, крім того, що не дозволяє нам знати, що таке контрабанда та наслідки її вчинення для суспільства.

Таким чином, під контрабандою можна розуміти незаконне транспортування товарів або інших предметів через державний або митний кордон. У літературі можна зустріти й інші ознаки контрабанди: контрабанда – це діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом перевезення товарів через державний кордон і порушення встановлених правил перевезення.

Контрабанда – це серйозне кримінальне правопорушення проти економіки і порядку ведення бізнесу. Цей злочин завдає істотної шкоди економіці країни, фінансовій системі і, нарешті, добробуту всіх народів.

Причини контрабанди різноманітні. На зростання контрабанди сильно впливають важке економічне становище держави, низький рівень життя населення, несумісність ринку праці, зміна цін, зростання інфляції, значне зниження цін на товари в деяких третіх країнах, недостатнє технічне забезпечення митниці. Негативні наслідки контрабанди позначаються не тільки на державному бюджеті, а й на втраті точної інформації про доходи населення, зайнятості та потоках товарів, цінах.

Верховна Рада ухвалила у другому читанні законопроект № 5420 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» № 3513-IX. Наразі документ уже підписав Президент України. Нові положення закону про кримінальну відповідальність за контрабанду набули чинності 01 січня 2024 року, крім статті 201-3 КК, які набувають чинності з 01 липня 2024 року.

Згідно з поточною редакцією, «контрабанда – це умисне переміщення предметів з використанням спеціально виготовлених схованок (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням до митного органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять завідомо неправдиві відомості, що підлягають обов'язковому декларуванню відповідно до законодавства з питань митної справи, та якщо зазначені документи та відомості необхідні для визначення

розміру належних до сплати митних платежів та/або для підтвердження дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України» [1].

Для перевезення та приховування контрабанди контрабандисти використовують легкові та вантажні автомобілі, поїзди та автобуси. Вони перевозять контрабанду в салоні транспортного засобу, в багажному відділенні, в своєму багажі або ховають наркотики під одягом. Зокрема, в разі перевезення на легковому або вантажному автомобілі контрабандисти можуть вибрати найбільш ідеальний маршрут, поступово змінюючи його в залежності від обставин, або, дізнавшись про проведену перевірку, уникнути такого патрулювання. Користуючись послугами автобусів і поїздів, вони покладаються на анонімність перевезеного багажу. У випадку з пасажирським автобусом або купе поїзда митним органам набагато складніше довести, кому належить контрабандний багаж, що охороняється.

Іншим методом, який люди використовують в основному при авіаперельотах, є введення препарату в отвори тіла або травний тракт. Так звана ластівка здатна таким чином переносити в своєму кишечнику навіть кілька десятків спеціальних капсул з ліками.

Капсули, що перевозяться таким чином, повинні бути спеціально підготовлені, щоб після їх проковтування або введення не відбулося розриву або витоку лікарського засобу з капсули, оскільки це могло б призвести до смертельних наслідків для людини, яка перевозить капсули таким чином контрабандним шляхом. Дуже поширеним способом приховування контрабанди на повітряному транспорті є подвійне дно багажу, яке контрабандисти готують заздалегідь [2, с. 42].

Морський, вантажний або залізничний транспорт, що здійснює контейнерні перевезення, широко використовується для великомасштабної контрабанди. Завдяки наявності вільного місця в контейнерах можна провезти велику кількість контрабанди. В оренді приватних літаків або яхт немає нічого особливого.

Методами великомасштабної контрабанди є *hip-off* і *hip-on*, які відрізняються тільки системою розміщення, а також методом контролю за обома перерахованими способами, званним *switch*. Деякі з цих методів також можуть бути використані для контрабанди товарів, таких як сигарети, зброя, вибухові речовини, готівка або зникаючі види рослин і тварин [3, с. 72].

Шахрайство в даний час є одним з найбільш широко використовуваних методів, завдяки якому велика кількість предметів може бути переправлено контрабандним шляхом з країн виробництва в країни призначення. Цей метод полягає у використанні контейнерів зі звичайними товарами. Організовані групи попередньо вибирають контейнери, в яких багаторазово перевозяться звичайні, безвідмовні товари в країну призначення. Після цього вони прикріплюють до цих контейнерів наркотики в транспортних пакетах, які служать для швидкої обробки. Вони стежать за контейнером і можуть вилучити ліки в будь-який момент під час транспортування в країну призначення без відома одержувача або перевізника [6].

Більш витонченим способом контрабанди для контрабандистів є приховування її в порожнинах транспортних засобів, всередині завантажених вантажів, продуктів або транспортних контейнерів. Контрабанду ховають, наприклад, в приладових панелях, паливних баках, шинах, дзеркалах, ущільнювачах дверей і сидінь або інших заздалегідь підготовлених порожнинах в окремих частинах автомобіля. Дуже поширені подвійні підлоги і стінки трейлерів або контейнерів. Не виключенням є укріплення всередині пустотілих дерев'яних балок, дощок, піддонів, колод або сипучого матеріалу, а також в бананах або гранулах для собак.

Зазвичай це разова відправка від новостворених компаній, тому, як правило, контроль здійснюється митними органами. У таких випадках митникам допомагає аналіз ризиків. Це попередить митників не тільки про нових постачальників, а й про конкретні товари, що піддаються ризику, або про країну, з якої імпортується вантаж, або про те, що маршрут їх транспортування абсолютно нелогічний.

Так, співробітники поліції перехопили нелегальні сигарети, заховані в надгробку, який перевозили в туристичному автобусі. Власником надгробка виявився 59-річний громадянин

України. Офіцери з Дорогуська, які перевіряли круїзний автобус з України до Німеччини, зробили дивовижне відкриття. У місці, де зазвичай спочиває помічник водія, виявили незвичайний багаж – надгробок із зображенням покійного та італійським ім'ям. Контрабанду виявили за допомогою скануючого пристрою. Внутрішня частина надгробку була заповнена акуратно складеними пачками сигарет [8].

Однією з головних цілей, яку переслідують усі країни-члени Європейського Союзу, є створення єдиного внутрішнього ринку, який, незважаючи на скасування контролю на внутрішніх кордонах, гарантував би безпеку громадян і довкілля. Завданням митної та податкової служби Польщі на зовнішніх кордонах ЄС є допуск товарів, імпортованих з-за меж Європейського Союзу, до вільного обігу таким чином, щоб вони відповідали стандартам безпеки для споживачів, тварин і навколишнього середовища.

Контрабандисти стають все більш креативними в тому, як маскувати контрабанду. Товар часто ховається в зерні, борошні, піску чи інших сипучих продуктах, а спирт може перевозитися в додаткових цистернах [7].

За останні роки правоохоронці успішно припинили провезення цигарок у футбольних мечаях, книгах музичних інструментах, велосипедах, а також продуктах – у хлібі та вафлях. Інструментом контрабандистів можуть стати навіть найнесподіваніші конструкції: стоги сіна в прикордонних селах можуть приховувати тисячі сигаретних пачок. Контрабандисти складають таким чином товар, поки чекають нагоди перебратися через кордон.

Перевезення контрабанди на собі – спосіб старий. Найчастіше до нього вдаються взимку, коли сигарети можна ховати за шарами одягу. Трапляються випадки, коли зловмисники навіть залучають до незаконної діяльності родичів, включаючи навіть дітей. Так, якимось затримали жінку, яка скотчем примотала сигарети до ніг дитини.

Висновки. Таким чином, контрабанда – один з найтяжчих кримінальних правопорушень проти економіки і порядку ведення бізнесу, при якому завдається шкоди інтересам як держави, так і окремих осіб. Основним джерелом прибутку є різниця між законними цінами продажу на ці товари, які коштують дуже дешево (без податків), що порушує митне законодавство, і тією, що виникає між ними.

Виявлення основних факторів, що призводять до контрабанди, є не лише теоретичним, а й практичним, оскільки з урахуванням специфіки її проявів можна розробити заходи впливу (попередження) контрабанди.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів : Закон України від 09.12.2023 № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. Т. I. : Загальні засади. Київ : ВД «Дакор», 2019. 562 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
4. Полуніна Л. В., Туровська А. С. Особливості елементів криміналістичної характеристики контрабанди. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 384–396.
5. Процюк О. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду : дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2006. 255 с.
6. International Convention on Mutual Administrative Assistance for the Prevention, Investigation and Repression of Customs Offences on 9 June 1977 URL: https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/09/9-04/wco_customs_offences.html (дата звернення: 25.04.2024).
7. Marika McAdam. Understanding the Smuggling of Migrants Protocol URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/iscm/materials/understandingthesmugglingofmigrantsprotocol.pdf> (дата звернення: 25.04.2024).
8. Understanding Human Smuggling <https://www.dhs.gov/hsi/investigate/human-smuggling> (дата звернення: 25.04.2024).

